

**BAZINUL HIDROGRAFIC
RÂUL TÂRGULUI**

**Potențialul de dezvoltare
al așezărilor umane**

AUREL GHEORGHILAȘ

BAZINUL HIDROGRAFIC RÂUL TÂRGULUI

**Potențialul de dezvoltare
al așezărilor umane**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2013

Referenți științifici: Prof. univ. dr. George Erdeli
Prof. univ. dr. Melinda Câdea
Prof. univ. dr. Gheorghe Vlăsceanu
Prof. univ. dr. Vasile C. Cucu

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GHEORGHILĂȘ, AUREL

Bazinul hidrografic Râul Târgului : potențialul de dezvoltare

al așezărilor umane / Aurel Gheorghilăș. - Ed. a 2-a, rev. și adăug. - București :

Editura Universitară, 2013

ISBN 978-606-591-883-2

911.3:556.5(498)(28 Râul Târgului)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065918832

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2013
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Introducere	9
Capitolul 1. CONSIDERAȚII GENERALE	11
1.1. Aspecte teoretice și metodologice	11
1.2. Istoricul cercetărilor. Stadiul cunoașterii problemelor de geografie umană	14
1.3. Individualitatea și originalitatea geografică a bazinului hidrografic Râul Târgului	21
1.3.1. Așezarea și limitele fizico – geografice	21
1.3.2. Încadrarea în structura administrativ – teritorială	24
Capitolul 2. POTENȚIALUL DE UMANIZARE AL CADRULUI NATURAL	28
2.1. Relieful – suport și potențial de dezvoltare a habitatului	28
2.1.1. Caracteristicile geomorfologice de ansamblu	28
2.1.2. Fizionomia rețelei de așezări în raport cu potențialul de habitat al reliefului	37
2.1.3. Tipuri de așezări în raport cu elementele geomorfologice ..	52
2.2. Influența elementelor climatice asupra așezărilor umane	62
2.2.1. Potențialul elementelor caracteristice ale climei	62
2.2.2. Adaptarea habitatului la condițiile climatice	70
2.3. Resursele de apă și rolul lor în evoluția rețelei de așezări	72
2.3.1. Potențialul apelor subterane	72
2.3.2. Raporturile habitatului cu rețeaua hidrografică de suprafață	74
2.4. Condițiile biopedogeografice și potențialul de dezvoltare al așezărilor umane	80
2.4.1. Caracteristici fito-geografice	80
2.4.2. Condițiile pedogeografice	84
2.4.3. Valorificarea resurselor biopedogeografice în economia tradițională	87
Capitolul 3. GEOGRAFIE ISTORICĂ ȘI TOPONIMIE GEOGRAFICĂ	89
3.1. Istoricul populării și permanența locuirii spațiului muscelean ...	89
3.2. Originea și modul de formare al satelor	96
3.3. Evoluția rețelei de așezări reflectată în toponimie	114

Capitolul 4. PARTICULARITĂȚILE GEODEMOGRAFICE ALE PERIOADEI CONTEMPORANE	125
4.1. Evoluția numerică a populației	125
4.2. Dinamica populației	130
4.2.1. Mișcarea naturală a populației	131
4.2.2. Mobilitatea teritorială a populației	148
4.2.3. Tipuri de dinamică a populației	162
4.2.4. Mărimea și ritmul de creștere demografică a așezărilor ...	165
4.3. Răspândirea și densitatea populației	171
4.3.1. Densitatea generală a populației	171
4.3.2. Densitatea fiziologică	175
4.3.3. Răspândirea populației în altitudine	176
4.4. Structuri geodemografice	177
4.4.1. Structura populației pe grupe de vârstă	178
4.4.2. Structura populației pe sexe și raportul de masculinitate ...	191
4.4.3. Structura etno-culturală a populației	195
4.4.4. Structura socio-economică a populației	200
 Capitolul 5. RESTRUCTURAREA ECONOMICĂ ȘI EFECTELE ACESTEIA ÎN EVOLUȚIA HABITATULUI	 213
5.1. Activitățile agricole	213
5.1.1. Tipuri tradiționale de practicare a agriculturii	213
5.1.2. Modul de utilizare al terenurilor	217
5.1.3. Structura culturilor și a producției agricole	224
5.2. Activitățile industriale	236
5.2.1. Meșteșugurile – germeni ai activităților industriale	237
5.2.2. Așezările urbane – forme de condensare spațială a industriei	242
5.2.3. Industria de autoturisme. Condiționări și permanente în afirmarea economiei locale	247
5.2.4. Rolul industriei în diversificarea economiei rurale	254
5.3. Rolul căilor de comunicație și al schimburilor comerciale în apariția și dezvoltarea așezărilor umane	259
5.3.1. Caracterul istoric al căilor de comunicație și schimburilor comerciale	261
5.3.2. Dimensiunea socio-economică a circulației în perioada contemporană	266
5.4. Potențialul turistic și posibilitățile de valorificare turistică a spațiului	272
5.4.1. Analiza componentelor activității de turism	273
5.4.2. Indicele de atractivitate turistică	288
5.4.3. Perspectiva dezvoltării așezărilor rurale prin turism	290

Capitolul 6. DIMENSIUNEA ECONOMICĂ ȘI SOCIO - CULTURALĂ A CALITĂȚII VIEȚII	293
6.1. Aspecte metodologice privind diagnoza calității vieții	293
6.2. Nivelul veniturilor și rolul lor în definirea statutului social și a calității vieții	298
6.2.1. Percepția populației privind raportul venituri – necesități . .	298
6.2.2. Condițiile și calitatea muncii în așezările urbane	301
6.3. Infrastructura așezărilor umane și calitatea serviciilor publice . . .	305
6.3.1. Elemente ale infrastructurii generale (edilatar - gospodărești)	305
6.3.2. Percepția populației privind calitatea serviciilor publice	316
6.3.3. Deservirea comercială și calitatea serviciilor comerciale . .	323
6.4. Locuința și calitatea locuirii	327
6.4.1. Fondul de locuințe și suprafața locuibilă	329
6.4.2. Numărul mediu de persoane pe o gospodărie	333
6.4.3. Percepția populației privind calitatea locuirii	335
6.5. Sistemul sanitar și calitatea serviciilor sanitare	342
6.5.1. Istoricul și evoluția serviciilor sanitare în spațiul muscelean	342
6.5.2. Sistemul și serviciile sanitare în perioada actuală	345
6.5.3. Calitatea serviciilor sanitare	349
6.6. Nivelul de școlarizare și calitatea instruirii în unitățile de învățământ	351
6.6.1. Tradiția și continuitatea învățământului muscelean	351
6.6.2. Organizarea sistemului de învățământ în perioada actuală .	354
6.6.3. Calitatea instruirii în unitățile de învățământ	361
 Capitolul 7. PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE	 368
7.1. Sistemele relaționale și nivelele de ierarhizare ale așezărilor umane	368
7.1.1. Relațiile geografice dintre așezările umane	368
7.1.2. Nivele de ierarhizare și relațiile de subordonare ale așezărilor umane	372
7.2. Proiecte și programe de dezvoltare	375
 CONCLUZII	 384
 BIBLIOGRAFIE	 394

INTRODUCERE

Studiul de geografie umană al așezărilor din bazinul hidrografic Râul Târgului se înscrie într-o serie mai largă de lucrări cu caracter regional, consacrate unor spații social-economice și culturale, cu o anumită reprezentativitate în ansamblu teritorial național. Suprafața adiacentă bazinului Râului Târgului, care se suprapune aproape perfect peste un spațiu cu vechi semnificații spirituale, simbolice și de civilizație - *spațiul muscelean*, a exercitat de-a lungul timpului o mare forță de atracție pentru cercetarea științifică din diferite domenii, fiind abordată tangențial și de geografi, atât sub aspect fizico-geografic, cât și sub raportul componentelor socio-umane.

Disproporția dintre numărul mare al studiilor de istorie și caracterul adesea lacunar al bibliografiei geografice, s-a constituit într-un prim impuls motivațional, în alegerea acestei teme de cercetare. Pe de altă parte, cercetarea populației și așezărilor din acest colț de țară se înscrie pe linia unor preocupări mai vechi, această continuitate și consecvență științifică constituindu-se într-un important atu în abordarea unui studiu de asemenea anvergură. În sfârșit la alegerea acestei teme de cercetare a contribuit și un factor subiectiv: autorul fiind originar din Muscel și, totodată, legat de acest spațiu prin numeroase elemente de ordin afectiv, realizarea lucrării de față constituindu-se, mai înainte de orice, într-o obligație morală.

Dincolo de dimensiunea afectivă, studiul de față răspunde necesității cunoașterii în detaliu a mecanismelor care au dus la configurarea în forma lor actuală a rețelei de așezări, cu cele două componente ale sale, vatra și moșia, cât și a componentelor sale funcționale, a celor demografice și social – culturale. Printre problemele supuse investigației amintim: direcțiile de umanizare a peisajului geografic muscelean, specificul geografic și etnografic al populației și așezărilor, reconstituirea istorică a rețelei de așezări și tendințele ei de dezvoltare în viitor. În acest scop, lucrarea urmărește punerea în evidență a formelor, organizării și evoluției entităților care structurează spațiul, prin prisma unei triple modalități de abordare – structurală, dinamică și funcțională. Această triplă dimensiune a demersului întreprins, întregită prin problematica studiului dimensiunii spațiale a comportamentului social, deschide calea către o analiză exhaustivă a potențialului de dezvoltare a așezărilor umane, în condițiile parcurgerii dificilei perioade, de tranziție către economia de piață.

Prin prisma unui cadru politico și social-geografic cât se poate de mobil în timp s-a evidențiat dinamica acestei regiuni, în care transformările au îmbrăcat modalități de expresie foarte diverse. Acțiunea antropică a introdus în mediul natural noi elemente, modificându-le pe cele existente, iar, uneori, a determinat noi relații care au conferit spațiului geografic o mai mare eficiență social-economică. Alături de populație, activitățile

economice au constituit un factor de presiune foarte relevant pentru dinamica structurală a întregului teritoriu analizat. În acest sens, mutațiile care au avut loc în ultimul deceniu s-au manifestat printr-o restructurare continuă a activităților economice (îndeosebi industriale), ceea ce a condus la o influență diferențiată asupra componentelor geografice în ansamblul lor.

Aceste mutații înregistrate la nivelul întregii structuri materiale și funcționale ale acestui spațiu constituie principalul obiect de cercetare a studiului de față, care constrânge către o abordare multilaterală, dintr-un număr cât mai mare de direcții concentrice, capabile să caracterizeze cât mai complex posibil fenomenele concrete. Pentru atingerea acestui scop a fost nevoie de o documentare solidă, pe baza căreia, analiza geografică selectivă a condus către concluzii pertinente, ancorate în realitatea geografică a spațiului abordat. Întreaga informație bibliografică și statistică, coroborată cu o sistematică muncă de cercetare desfășurată pe teren, a dus la cunoașterea detaliată a particularităților peisajului umanizat, a comportamentului actual al populației locale, a evoluției structurilor de producție, precum și a formelor de valorificare a resurselor umane și materiale în condițiile actuale, de adaptare la cerințele economiei de piață.

Pentru întreg suportul metodologic acordat, cumulat cu larga disponibilitate de a-mi împărtăși din experiența științifică a domniei sale, doresc să exprim întreaga mea recunoștință față de domnul prof. univ. dr. George Erdeli, sub îndrumarea căruia a fost realizată prezenta lucrare. Fără acest sprijin conținutul lucrării ar fi fost unul rigid, standardizat, urmând tipare clasice. Profesionalismul și experiența didactică ale îndrumătorului au evitat aceste neajunsuri, dând suflet unui studiu care constituie o bază solidă de plecare pe drumul cercetării geografice.

Totodată aș dori să exprim aici recunoștința mea tuturor acelor oameni care, prin competența, prietenia și generozitatea lor, au contribuit, într-un fel sau altul, la concretizarea studiului de față. Nu în ultimul rând, vreau să exprim deschiderea și respectul meu, tuturor acelor care vor formula observații și eventuale sugestii pentru îmbogățirea conținutului acestui studiu.

Autorul

Capitolul 1. CONSIDERAȚII GENERALE

1.1. Aspecte teoretice și metodologice

Datorită dimensiunilor oarecum modeste ale unității geografice alese pentru analiză, tema studiului uman – geografic realizat la nivelul bazinului hidrografic Râul Târgului pare, la prima vedere, a nu fi prea generoasă. Acest neajuns a fost compensat, însă, printr-o dorință susținută de aprofundare care să conducă la înțelegerea fenomenelor în totalitatea lor și la evidențierea noutăților apărute în structura socială și economică a regiunii. Astfel, rezultatul prezentului studiu se dorește a fi o lucrare de analiză și de sinteză de anvergură, care, prin conținut, structură, metodele și procedeele utilizate, să contribuie nu doar la clarificarea numeroaselor aspecte de geografie umană specifice spațiului aferent bazinului Râului Târgului, dar și la aducerea unei serii de elemente de noutate. Accentul cade, pe de o parte, pe conținutul structural și metodologic, rod al parcurgerii unei ample bibliografii, iar, pe de altă parte, pe cel informativ, care să reflecte rezultatul unei îndelungate și perseverente cercetări efectuate pe teren.

Pornind de la dezideratul realizării unui studiu complet de geografie umană, asupra acestei unități spațiale, analiza a fost orientată asupra unei triple dimensiuni – *evolutivă, structural-funcțională și tipologică*, fiind sprijinită prin utilizarea cu măsură a metodelor moderne de cuantificare, ceea ce a permis abordarea unei problematici de maximă actualitate, și anume, studiul dimensiunii spațiale a comportamentului social. Aceste caracteristici imprimă prezentului studiu un pronunțat caracter practic, care își poate dovedi eficiența în procesul mai amplu al amenajării teritoriului și în consolidarea problematicei dezvoltării regionale, dorindu-se a fi un bun instrument de lucru pentru factorii de decizie cu responsabilitate zonală și locală.

Obiectivul principal al prezentului studiu l-a constituit reliefarea caracteristicilor populației, așezărilor și economiei, a peisajului geografic actual, a potențialului său natural și a formelor de valorificare a resurselor umane și materiale, de organizare a spațiului geografic. Principalele direcții ce au stat la baza acestui studiu complex au vizat descoperirea conexiunilor între fenomenele economice și suportul fizico-geografic, evidențierea oportună a factorilor social - istorici asupra dinamicii și caracteristicilor populației, așezărilor și activităților economice. Procesele evolutive care se individualizează unul pe celelalte prin natura lor, ritm sau dimensiune, a condus la evidențierea unei realități geografice, chiar dacă, prin complexitatea ei, aceasta depășește granițele geografiei, reclamând un salt hotărâtor spre colaborare și aplicație, spre cercetarea interdisciplinară.

Detalierea realității uman-geografice dintr-un număr cât mai mare de direcții, a impus colectarea informației dintr-un număr impresionant de izvoare, de natură diversă: fizico și uman - geografică, arheologic - istorică, economică, etnografică etc., care, corelată cu o sistematică muncă de cercetare pe teren, a dus la cunoașterea particularităților peisajului umanizat, a comportamentului demografic tradițional și actual al populației locale, a mutațiilor majore la nivelul structurilor de producție, în directă proporționalitate cu specificul condițiilor și resurselor naturale. Pe de altă parte, abordarea practică a tuturor problemelor legate de influența omului asupra componentelor naturale, a formelor de organizare a spațiului, stabilirea unor direcții optime de evoluție etc., constituie doar câteva argumente pentru stabilirea și aplicarea unor măsuri reale de dezvoltare regională.

Trecute prin filtrul interpretării geografice, observațiile de teren, cumulate cu analiza materialelor bibliografice, cartografice, datelor statistice și materialelor ilustrative, evidențiază structurile prin prisma cărora poate fi descifrată organizarea spațiului aferent bazinului Râului Târgului, precum și evidențierea entităților spațiale și sociale: elementele naturale, populația, așezările umane, relațiile sociale și economice etc. În această analiză, se pune accent pe rolul factorului uman ca utilizator al potențialului natural, nivelul încărcăturii umane, presiunea demografică asupra spațiului, evoluția populației și cea a resurselor umane, tendințele de evoluție fiind reliefate prin utilizarea unor metode cantitative și a unor indici sintetici, care să redea cu fidelitate raporturile de intercondiționare dintre indicatorii elementari.

Analiza dimensiunii spațiale a comportamentului social, parte însemnată a prezentului studiu, reclamă îmbunătățirea metodologiei de lucru și integrarea modelelor sociologice în sfera cercetării geografiei umane, întrucât se constituie într-un criteriu modern, actual și necesar de ierarhizare a așezărilor umane dintr-un spațiu geografic. Astfel, prin analiza dimensiunii economice și socio-culturale a calității vieții, se are în vedere elaborarea unui model metodologic în ceea ce privește depistarea criteriilor de diferențiere a standardului de viață și interpretarea obiectivă a situațiilor din teren într-un cadru inovator și original. Interpretarea datelor statistice și a rezultatelor obținute în urma aplicării chestionarelor la nivelul unor eșantioane reprezentative, susținute de un bogat material cartografic, vor contribui la integrarea modelului, sperăm aplicabil, în viitoarele cercetări asupra dimensiunii realității vieții la nivel regional și local.

Realizarea unei analize diagnostic a calității vieții la nivelul așezărilor urbane și rurale din cuprinsul bazinului Râului Târgului presupune mai multe etape, între care: evaluarea globală a calității vieții la nivel de grupuri sociale și colectivități, evaluarea diferitelor condiții sau sfere ale vieții – calitatea umană a muncii, calitatea vieții de familie, calitatea relațiilor interpersonale, evaluarea percepției calității vieții în urma eșantionării,

standardizarea valorilor statistice, conturarea disparităților teritoriale ale standardului de viață și stabilirea criteriilor de ierarhizare, din punct de vedere al calității vieții, a așezărilor umane din spațiul aferent bazinului Râului Târgului.

Identificarea realității dimensiunii economice și socio-culturale a calității vieții nu poate fi realizată în afara unui set de tehnici și procedee adecvate, ierarhizate în funcție de scopul demersului și de perspectiva analizei geografice. În acest sens, considerăm ca prioritară utilizarea tehnicilor specifice cercetării geografice: observația directă, documentarea statistică, descrierea fenomenelor la fața locului, precum și a tehnicilor cercetării grupurilor sociale: interviul, chestionarul etc., știut fiind faptul că adevărata cunoaștere vine din experiența dobândită prin contactul direct. Interpretarea spațială a disparităților depistate, la nivelul complexului analizat, trebuie să fie sprijinită îndeaproape de tehnicile de cartografiere a fenomenelor, la diferite scări, care să redea atât elementele de detaliu, cât și pe cele generale.

În ansamblu, investigația științifică ce a stat la baza prezentului studiu a debutat cu o primă etapă, cea de informare, în care s-au folosit ca metode de lucru: ordonarea bibliografiei și întocmirea de fișe pe baza acesteia, studiul materialului cartografic apărut în literatura de specialitate (hărți, profile, diagrame, cartograme), culegerea de date pe probleme, sursele de informare fiind foarte diverse – în primul rând surse statistice (recensăminte, catagrafii, anuare statistice etc.), apoi surse documentare istorice (letopisețe, documente istorice), diverse lucrări din arhivele statului (București, Pitești etc.). Din păcate, însă, numeroasele date utilizate nu au fost și complete, iar asupra unora planează incertitudinea. Bogata bază de date culese de la Direcția Județeană de Statistică Argeș, și de la Institutul Național de Statistică București, sau din diverse alte anuare statistice, au impus prelucrarea lor cu ajutorul programelor informatice, fiind transpuse în numeroase reprezentări cartografice.

Prezenta lucrare constituie o analiză de cabinet și de teren a unui teritoriu limitat care cuprinde toți factorii fizici și economico-geografici, toată această metodologie de observație indirectă corelată în mod direct cu realitatea din teren, în contextul căreia s-au efectuat o serie de cuantificări, vizând o suită de elemente și componente geografice. Totodată, rezultatele cercetărilor geografice și concluziile cuprinse în acest studiu vin să demonstreze, atât ceea ce au fost în trecut așezările umane rurale și urbane din această zonă, cât și să arate condițiile geografice de ordin social – economic și natural, care deschid noi orizonturi pentru dezvoltarea lor în următorii ani.

1.2. Istoricul cercetărilor. Stadiul cunoașterii problemelor de geografie umană

Bazinul hidrografic Râul Târgului, luat ca întreg, a fost abordat în puține studii, cele mai multe referințe fiind în cadrul studiilor de mai mare ansamblu sau a lucrărilor ce tratează doar „părți” din acesta. Dată fiind poziția sa la intersecția unor mari drumuri care legau vechile provincii românești (poziție care a facilitat apariția și dezvoltarea primei capitale a Țării Românești - orașul Câmpulung Muscel), regiunea a fost permanent în atenția cercetătorilor, îndeosebi a istoricilor și, secundar, a altor categorii de cercetători: geologi, geografi, biologi, sociologi etc. Un rol deosebit, în prezentarea pe criterii pur descriptive sau științifice a zonei Muscelului, au avut numeroșii oameni de cultură care, din respect față de locurile natale, au inițiat diferite studii referitoare atât la orașul Câmpulung, cât și la întreg arealul geografic în care se înscrie acesta, care se identifică cu *spațiul muscelean*, cu toată problematica pe care o implică o asemenea cercetare.

Cele mai numeroase sunt studiile de *istorie* și *arheologie* consacrate unor situri anume (castrul roman de la Jidava) sau, dimpotrivă, a unui ansamblu mai larg, cum ar fi de exemplu lucrările referitoare la existența comunităților umane din epoca bronzului (Pescăreasa, Albești, Malu cu Flori, Cetățenii din Deal) sau perioada dacică (Bilcești, Câmpulung, Bughea de Jos, Capu Piscului etc.), datorate unor specialiști ca Mârțu Fl., Trâmbaciu Șt., Popescu Em., Petolescu C-tin., Cioflan T. etc. Numeroase studii de acest tip au avut ca fundament o serie de cercetări arheologice, cum ar fi de exemplu: „Un tezaur al istoriei și culturii locale: biserica necunoscută din sec. al XIV-lea la Lerești Muscel”, „Prezențe dacice și elenistice în vatra Câmpulungului” – Mârțu Fl. (1968, 1971), „Distrușterea castrului roman de la Câmpulung (Jidava)” – Popescu Em, Petolescu C-tin, Cioflan T. (1987) etc.

Principalele aspecte economice, sociale și demografice ale vremii, oglindite în catagrafii sau alte documente istorice, au fost scoase la lumină, cu o minuțiozitate remarcabilă, în valoroase articole științifice elaborate de: Băjan D. (1929) – „Documente de la Arhivele Statului, Câmpulung Muscel”; Cojocaru I (1958) – „Documente privitoare la economia Țării Românești, 1800 - 1850”; Mavrodin T. (1983) – „Aspecte economice, sociale și demografice ale Câmpulungului oglindite în catagrafia din 1838” etc. Organizarea obștei moșnenești a trezit de timpuriu interesul istoricilor, valoroase articole științifice pe această temă fiind elaborate de: Anastasescu – Ghica I. (1907) – „Obștea moșnenilor câmpulungeni”; Trâmbaciu Șt. (1981) – „Așezările de ungureni pe pământul obștei câmpulungene”; Trâmbaciu Șt. (1982) – „Obștea moșnenilor câmpulungeni în timpul lui Matei Basarab”; Mavrodin T. (1983) – „Așezământul obștei moșnenilor din

Slănic – Muscel, din anul 1915”; Gâlcă M. (1981) – „Câteva date despre obștea moșnenilor din Cotești - Muscel” etc.

Contribuții însemnate la cunoașterea ocupațiilor tradiționale au adus, prin lucrările lor, o serie de cercetători ca: Olteanu Șt., Șerban C. (1969) – „Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova”; Constantinescu – Mircești C. (1976) – „Păstoritul transhumant și implicațiile lui în Transilvania și Țara Românească, în secolele XVIII - XIX”; Corfus I. (1969) – „Agricultura Țării Românești în prima jumătate a secolului al XIX-lea”; Constantin Ș. (1959) – „Contribuții la istoria meșteșugurilor din Țara Românească”; Vuia R. (1964) – „Tipuri de păstorit la români (sec. XIX – începutul sec. XX)”; Tudor S. (1987) – „Dezvoltarea meșteșugurilor din zona Muscelului în Evul Mediu (sec. XIV - XVIII)” etc. Drumurile și relațiile comerciale, care au întreținut o economie a Muscelului adaptată schimburilor, au făcut obiectul a numeroase studii: „Relații ale zonei Argeș – Muscel cu Transilvania” – Popa P. (1984); „Din relațiile comerciale ale Câmpulungului cu Brașovul, în secolul al XVI-lea; mărfuri și negustori” – Dobre I. G. (1945); „Drumuri comerciale de pământ și toponimele lor în zona de sud a județului Argeș” – Cruceană I. (1972); „Sistemul vamal al Țării Românești în secolul al XVIII-lea” – Șerban C. (1961); „Despre circulația monetară în Câmpulung Muscel și zonele înconjurătoare în secolul XVI” – Smaranda A (2001) etc.

Relativ multe studii de istorie au vizat anumite aspecte demografice sau sociale ale vremii, între acestea amintind: „Din trecutul catolicilor la Câmpulung Muscel” – Hurdubețiu I. (1941); „Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII - XX” – Meteș Șt. (1971); „Noi contribuții privind populația orașului Câmpulung Muscel (secolul XIII – prima jumătate a secolului XIX)” – Șerban C. (1987); „Învățământul în Muscel în secolele XVII - XIX” – Pârnuță Gh., Radu I., Lupu I. (1968); „Aspecte privind situația sanitară a județului Muscel la sfârșitul secolului al XIX-lea” – Sima Violeta, Pintilie D. (1983); „Medicina veche românească” – Vătămanu N. (1970) etc.

Deosebit de importante, și totodată definitorii, în ceea ce privește literatura de profil, sunt studiile istorice cu caracter monografic, elaborate la sfârșitul secolului al XIX-lea și în prima parte a secolului XX, care vizează toate aspectele de istorie socială, economică, culturală sau politică, între acestea amintind: lucrarea lui C.D. Aricescu – „Istoria Câmpulungului”, apărută în două volume (1855 - 1856), „Dicționarul geografic al județului Muscel”, publicat în 1893 sub semnătura lui C. Alessandrescu, „Câmpulungul Muscelului istoric și legendar” apărut în 1925 prin grija lui C. Rădulescu Codin, lucrarea preotului I. Răuțescu - „Câmpulung Muscel – Monografie istorică”, apărută în 1943. Această frumoasă tradiție, a sintezelor istorice cuprinse în volume monografice, a fost reluată la începutul noului Mileniu (2001), când a văzut lumina tiparului, într-o

abordare modernă, o nouă lucrare: „Județul Muscel – Monografie istorică și socială” - autori: Pârnuță Gh. și Panaitescu Dorina.

În sfera *geografiei* este caracteristic un anumit echilibru între studiile consacrate cadrului natural și cele care au vizat probleme de geografie umană. Pentru prima dată, descrierea geologică a județului Muscel apare în 1885, fiind realizată de către Gr. Ștefănescu, lucrare apărută în „Anuarul Biroului Geologic”. În 1888, geologul Popovici – Hațeg studiază zona, publicând lucrarea: „Etude geologique des environs de Câmpulung et de Sinaia”. La începutul secolului XX, o primă descriere a reliefului acestei regiuni îi aparține lui Emm. de Martone (1902, 1907), prin care este individualizată această zonă. În opinia sa „zona subcarpatică a Făgărașului (la sud de munții Făgăraș) care prin relieful ei, istoria geologică, climatul, hidrografia, populația sa din zona depresiunilor subcarpatice, merită a fi considerată ca un întreg aparte”. Mai târziu, în 1909, I. Popescu - Voitești, numește subcarpații dintre Topolog și Dâmbovița – „Muscelele Argeșului”, în lucrarea „Regiunea Muscelilor dintre râurile Dâmbovița și Olt”, apărută în Anuarul Institutului Geologic al României, volumul II., iar C. Brătescu, în 1910, pe lângă descrierea reliefului Depresiunii Câmpulung și a rețelei hidrografice, face și unele referiri la populația și așezările din această zonă.

Pentru sfârșitul perioadei interbelice, remarcabile sunt lucrările din domeniul geologiei și geomorfologiei elaborate de Miltiade Filipescu (1942), care a studiat posibilitățile de alimentare cu apă a orașului Câmpulung, precum și cele ale lui Popp N. (1939) și Vintilă Mihăilescu (1946), cu interesante aspecte de geografie regională. Astfel, V. Mihăilescu, în lucrarea „Piemontul Getic”, reușește să selecteze anumite elemente de specificitate, să analizeze procesele și fenomenele în evoluția lor în timp și, în corelație cu factorul istoric, să le sintetizeze, punând în evidență toate elementele unei adevărate descrieri geografice. Mai târziu, în 1966, V. Mihăilescu elaborează lucrarea „Dealurile și Câmpiile României”, în care se fac unele referiri la satele din Subcarpații Getici, inclusiv la satele din cuprinsul bazinului Râului Târgului, menționându-se că sunt așezate fie în depresiuni, fie pe interfluviile puțin înalte sau de-a lungul văilor afluate ale Bratiei, Râului Târgului și Argeșului, iar pe fundul văilor sunt amplasate drumuri practicabile. În paralel, apar și unele aspecte referitoare la culturile agricole și vegetația specifică Muscelilor Argeșului.

Descrierea zonei din punct de vedere morfologic, a nivelelor de eroziune, a teraselor etc., se soldează cu concluzii oarecum diferite de la un autor la altul, dar, în ansamblu, conduce către mai buna cunoaștere a caracteristicilor morfometrice și morfografice ale reliefului, ca și a potențialului oferit de acesta pentru lucrările de amenajare a teritoriului. În aceste studii au fost urmărite atât raporturile dintre formele de relief și structura geologică a zonei, cât și procesele geomorfologice actuale, fiind evidențiate fenomenele locale de eroziune și alunecare. Interesante, în acest

sens, sunt studiile lui V. Pleșu (1969) privind geomorfologia Depresiunii Câmpulung unde, alături de alte elemente, sunt diferențiate cele 6 nivele de terasă ale Râului Târgului, sau cele ale lui I. Popescu Argeșel (1965) cu importante observații geomorfologice în valea Argeșelului.

Asupra celorlalte componente ale cadrului natural au fost elaborate unele studii, însă de mai mică amploare, cea mai mare parte a informațiilor fiind cuprinse în cadrul unor lucrări de mai largă extensiune regională, ori în diverse studii de sinteză. Potențialul apelor minerale și a elementelor climatice, la nivelul întregului județ, cu referiri la potențialul balneoclimateric al stațiunii de interes local Bughea de Sus, a făcut obiectul de studiu a numeroși specialiști între care: Constantinescu M., Dobrescu I., Ștefănescu E., Pică N. etc. În sfera biogeografiei, interesante informații oferă harta vegetației pășunilor alpine din Masivul Iezer – Păpușa, elaborată de Bărbulescu V. (1965), iar în cea a hidrologiei, lucrările de sinteză macroregională sau națională în care se analizează caracteristicile rețelei hidrografice (I. Ujvári, 1972), sau ale lacurilor glaciare din Carpații Meridionali (I. Pișota, 1971). Totodată, deosebit de utile sunt marile lucrări de sinteză elaborate la nivel național, între care: Monografia geografică a R.P. Române, vol. I. (1960), Atlasul R.S. România (1972 - 1979), Enciclopedia geografică a României (1982), Geografia României, vol. I, III și IV (1983, 1987, 1992).

În ansamblul lucrărilor care s-au constituit ca bază pentru studiul așezărilor din bazinul Râului Târgului, un loc privilegiat ocupă studiile din sfera geografiei umane. Promotor al acestei ramuri ale geografiei, prof. univ. dr. Vasile S. Cucu, a deschis noi direcții ale dezvoltării geografiei umane și a așezărilor omenești, elaborând o adevărată operă în domeniu, ce cuprinde valoroase lucrări prin care au fost evidențiate domeniile de cercetare ale geografiei populației și așezărilor omenești, locuințele și așezările în peisajul românesc, problemele legate de sistematizarea teritoriului și a localităților din România, tipologia și ecologia așezărilor omenești etc. În aceeași perioadă, se remarcă lucrările prof. univ. dr. Ion Velcea, care a abordat în mod științific și a dezvoltat o serie de noi orientări în domenii de referință, cu contribuții la clarificarea unor concepte de bază în geografia rurală – spațiu rural, geoeconomie și geocologie agrară, precum și asupra structurilor și funcțiilor spațiilor rurale din România. Aceste remarcabile lucrări au permis clarificarea demersului metodologic, servind drept model în perspectiva definitivării prezentului studiu.

În acest sens, deosebit de interesante, și utile în același timp, s-au dovedit a fi lucrările de sinteză asupra funcțiilor așezărilor (I. Băcănar și colab., 1960, Atlasul R.S. România, 1973, Geografia României, vol. II, III, IV, 1984, 1987, 1992), precum și cele consacrate mai ales stabilirii tipurilor de habitat (I. Băcănar, 1967, V. Cucu, 1984, 1986), tipurilor de locuințe

permanente și temporare (V. Cucu, C. Isbășoiu, 1983), dispersiei așezărilor (I. Iordan, 1974), energiei de habitat (C. Giurcăreanu, 1971, 1988) etc.

În ultimul deceniu, se afirmă unele lucrări de referință pentru perioada actuală pe care o traversăm, în concordanță cu cercetările internaționale în domeniu, rezultat al muncii susținute a unei generații de cercetători geografici ce au consolidat fundamentul geografiei umane în pragul noului Mileniu. Astfel, în numeroase studii, prof. univ. dr. George Erdeli își concentrează atenția asupra așezării rurale (văzută ca o componentă principală a peisajului geografic românesc), a problemei satului românesc și a populației rurale în a doua jumătate a secolului XX, a diferențierilor geografice în dinamica satului românesc contemporan etc. Pe de altă parte, studiul de geografie umană a d-nei prof. univ. dr. Melinda Căndea (1996), asupra Carpaților Meridionali în sistemul montan românesc, aduce noi contribuții în clarificarea unor aspecte legate de etapele umanizării, adaptarea așezărilor la condițiile naturale, evoluția rețelei de așezări, impactul factorului antropocentric asupra peisajului geografic, potențialul economic al așezărilor etc. De asemenea, noi direcții ale cercetării din domeniul geografiei umane sunt trasate în lucrările prof. univ. dr. Ioan Ianoș, îndeosebi în definitivarea teoriei sistemelor de așezări, anumite instrumente și metode de diagnostic fiind preluate în vederea consolidării metodologice a prezentului studiu.

Pentru spațiul muscelian, deși fără a avea un caracter geografic propriu zis, trebuie evidențiate lucrările cu caracter *monografic*, la nivelul unora dintre așezările rurale, cum ar fi: Davidești (Băcanu I., 1999), Valea Mare Pravăț (Cornățeanu I., 1996), Berevoiești (Hera-Bucur I., 1996), Colibași (Săvulescu Gh., 1972), Mioarele (Șucu I., Popescu I., 1976), Aninoasa (Lina Mihaela, 2002), Schitu Golești (Poștoacă Felicia, 2001) etc., toate oferind informații privind aspectele vieții sociale, elementelor de civilizație tradițională, populației și originii acesteia, toponimelor și oiconimelor, transformărilor înregistrate în sânul comunității locale etc.

Studiile realizate asupra acestui spațiu, din perspectiva disciplinelor umaniste, atât cele de geografie umană și economică, cât și cele de sociologie, antropologie, etnografie, toponimie, etc., au condus la elaborarea unui număr însemnat de articole și lucrări științifice cu caracter regional. Dintre acestea evidențiem valoroasele lucrări din sfera geografiei și *etnografiei*: „Populația și așezările Depresiunii Câmpulung. Studiu de geografie și etnografie” – Ghinoiu I. (1978); „Relații etnografice între ținuturile de pe ambele versante ale Carpaților” – Dunăre N. (1963); „Arta populară din zonele Argeș și Muscel” – Florea B., Stahl P., Petrescu P. (1967); „Cântece și jocuri din Muscel” – Carp Paula, Amzulescu Al., (1964); „Muzica dansurilor populare din Muscel - Argeș” – Sulițeanu Ghizela (1976). Interesante sunt și studiile ce abordează teme de *toponimie*, ce vin în sprijinul elucidării originii și înțelesului oiconimelor și a altor categorii de toponime locale, dintre acestea amintind: „Nume de locuri

românești” – Iordan I. (1952); „Localitățile județului Argeș – Studiu etimologic și istoric” – Moise I., Țibrian C., Bănică Gh. (2000); „Cercetări etnolingvistice în Muscel. Toponimicele: Mal, Măgură, Muscel” – Chelcea I. (1983); „Toponime românești pentru noțiunea de *înălțime, ridicătură*” – Loșonți D. (1979); „Cum e corect: Muscel sau Mușcel?” – Nania I. (1989); „Cu privire la aria teritorială a termenului geografic popular și a toponimului *mușcel – Mușcel*, în județul Argeș” – Nedelcu E. (1974) etc.

În privința problematicii *genezei satelor*, definitorie este teoria roirilor, avansată de H.H. Stahl (1958), pe baza căreia își dezvoltă argumentația majoritatea studiilor care își propun să explice originea și formarea rețelei de așezări. Deosebit de interesant în acest sens este studiul inițiat de cercet. I. Ghinoiu (1978), referitor la geneza satelor din Depresiunea Câmpulung, autorul ajungând la concluzii pertinente în urma analizei izvoarelor istorice și a documentelor proprii: vetrele și cimitirele părăsite, modul de utilizare a terenului, structura hotarelor intersătești, covorul toponimic etc.

În ansamblul lucrărilor care s-au constituit ca bază în analiza *dezvoltării comunităților umane* în perioada de tranziție către economia de piață și de aderare la structurile europene, un loc aparte îl ocupă studiile efectuate de cercetătorii Institutului de Economie Agrară al Academiei Române: Maria Fulea, Florica Bordânc, Violeta Florian, Dinu Gavrilăscu, Auerelia Sârbu etc. Acest colectiv elaborează lucrări de referință pentru cunoașterea perioadei pe care o traversează comunitățile rurale, între acestea amintind: „Restructurarea agriculturii și tranziția rurală în România”; „Satul românesc contemporan”; „De la sărăcie la dezvoltare rurală”; „Economie rurală locală” etc. Un loc aparte în această direcție l-au ocupat lucrările din literatura franceză: „Les campagnes romaines en début de la transition” – Violette Ray, I. Ianoș (1991); „Nouvelles campagnes roumaine en transition” – Beatrice von Hirschausen (1999); „Agricultures et campagnes dans le monde. Dossiers des images économiques du monde” – Jaqueline Bonnamour (1997).

O altă problemă de real interes abordată în prezentul studiu - *calitatea mediului social*, s-a bazat pe cercetările inerdisciplinare, între sociologie și geografie, gradul de satisfacere a trebuințelor materiale și spirituale ale grupurilor umane fiind urmărit și apreciat printr-o serie de *indicatori ai calității vieții*: indicatori ai mediului natural, indicatori ai resurselor disponibile, indicatori ai necesităților și aspirațiilor, indicatori ai calității percepute a vieții etc. Metodologia de cercetare a calității vieții a făcut obiectul de studiu a numeroși cercetători sociologi (Zamfir C. 1984, 1993, Vlăsceanu L. 1993), recent trezind și interesul geografilor, cercetarea mediului social făcându-și loc în rândul unor studii cu caracter regional (N. Popa, 1999, Țara Hațegului – potențialul de dezvoltare al așezărilor omenești).

O categorie aparte de lucrări o constituie cea consacrată *potențialului turistic* al zonei Muscelului și posibilităților de valorificare a acestuia. Inedită, și în același măsură de o certă valoare, este cartea dr. Dumitru Baciuc – „Lumini Muscelene”, lucrare inspirată din trecutul și viața locuitorilor orașului Câmpulung - Muscel și a regiunii înconjurătoare care, după spusele domniei sale: „nu este o carte de istorie, cercetarea monografică a unui oraș (...); nu este nici un documentat ghid itinerant, urmărind să facă mai bine cunoscută frumusețea unor locuri vestite în geografia turistică a țării (...); nu poate fi considerată drept o carte de măiestrită de descriere literară, cu pretenții beletristice (...); cartea încearcă să fie din toate câte puțin, dar, în primul rând, rămâne o carte de suflet, izvorâtă din iubire pentru oamenii și locurile natale, prin care autorul își face o mărturisire, îndeplinindu-și în același timp și o datorie morală”.

Asemănător, din dragostea pentru locurile natale, s-au născut, succesiv, o serie de ghiduri turistice care reliefează impresionantul potențial turistic cultural al primei capitale a Țării Românești – orașul Câmpulung: Darie C. (1963), Mavrodin T., Cristocea S. (1983), Bivol M., Constantinescu M., Trâmbaciu Șt. (1986). Aspectele turistice referitoare la zona montană a bazinului superior al Râului Târgului, s-au limitat doar la apariția unor ghiduri turistice ale Masivului Iezer – Păpușa, în ansamblu (Popescu N., 1960, Oprescu D., 1975, I. Ionescu – Dunăreanu, 1984) sau hărți turistice (I. Ionescu – Dunăreanu – „Harta turistică a Munților Iezer”).

Deosebit de utile în completarea documentării geografice, *materialele cartografice* au reprezentat un instrument de lucru intens folosit, de la cele mai vechi hărți, majoritatea elaborate în secolele XVIII – XIX, până la hărțile topografice actuale, mult mai precise și mai detaliate. Dintre sursele cartografice moderne utilizate pot fi amintite: Hărțile topografice la scara 1 : 25 000 și la scara 1 : 50 000, Harta geologică a României la scara 1 : 200 000 (foaia Pitești și foaia Târgoviște), Harta biogeografică, Harta solurilor etc. Consultarea acestora a facilitat cercetarea disparităților teritoriale ale diverselor componente ale complexului antropoc în strânsă corelație cu condițiile naturale locale de habitat.